

Tilburg University

Lonen en prijzen

Kaag, H.A.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1947

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Kaag, H. A. (1947). Lonen en prijzen. *Maandschrift Economie*, 12(3-4), 158-161.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LONEN EN PRIJZEN ¹⁾

door

Prof. H. A. KAAG

Ook bij deze feestelijke herdenking van het 4e Lustrum van de Katholieke Economische Hogeschool kunnen de economische noden waarin ons volk verkeert niet geheel aan ons voorbij gaan. Die nood komt wel typisch tot uiting in het thans algemeen besproken zoal niet omstreden vraagstuk van de spanning tussen prijzen en lonen. Eigenlijk wordt hiermede het vraagstuk nog te eng gesteld. Het zijn toch niet alleen de eigenlijke loontrekkers die hierbij zijn betrokken. Beter zou men daarom kunnen spreken van een spanning tussen prijzen en inkomen, welke bijna alle klassen van de maatschappij leidt tot een lagere levensstandaard. Zelfs de studenten en hoogleraren ontgaan dit fatum niet. Ware het nu maar zo dat men dit verschijnsel zou kunnen wijten aan een onjuiste prijs en loonpolitiek, dan zou daarin gemakkelijker verandering kunnen worden gebracht. Welke bezwaren men echter ook tegen het huidige systeem van prijs en loonpolitiek moge hebben, de eigenlijke oorzaken liggen dieper. Zij is een noodzakelijk gevolg van het feit dat het fonds aan bevredigingsmiddelen is ingekrompen doordat enerzijds de productie zich niet tot het vooroorlogse peil heeft kunnen herstellen, de import-exportverhoudingen zich ten ongunste hebben gewijzigd, de ruilvoet in het internationaal verkeer voor Nederland zich heeft verslechterd doordat de ingevoerde producten in het algemeen sterker in prijs zijn gestegen dan de uitgevoerde en anderzijds doordat een groter deel van het productieapparaat moet worden ingesteld op herstel en vernieuwing. Die vermindering van het totale bevredigingsfonds zou zelfs nog aanmerkelijk groter zijn indien niet een belangrijk deel van het tekort zou zijn overbrugd door liquidatie van buitenlandsé saldi of beleggingen en het opnemen van buitenlandse credieten. Welk loon of prijspolitiek men ook zou volgen, deze essentiële oorzaken van de welvaartsvermindering zou ze niet uit de weg kunnen ruimen. Eerder kan men spreken van een ander dilemma nl. dat van de keuze tussen een verhoogd welvaartspeil gepaard gaande aan een langzamer tempo van de herstel en vernieuwingswerkzaamheden en nieuwe investeringen ofwel een tijdelijk laag welvaartspeil gepaard gaande aan een sneller tempo van herstel welke de basis zou leggen voor een verhoogde welvaart in de toekomst. Voor wie de toekomst van Nederland ter

---

¹⁾ Fragment uit een rede, gehouden ter gelegenheid van het 4e Lustrum van de Katholieke Economische Hogeschool.

harte gaat is de te volgen weg duidelijk, hoewel zwaar. Het Nederlandse volk in al zijn geledingen zal zich offers moeten getroosten om een betere toekomst voor te bereiden en ook om de slachtoffers van de oorlog dusdanige compensatie te geven als een eendrachtig volk, dat gezamenlijk leed en ellende heeft doorgemaakt, betaamt.

Hoe onaangenaam de conclusie ook moge zijn, de huidige situatie eist dat zelfs bij een stijging van de productiviteit deze niet wordt aangewend voor een verhoging van het bevredigingsmiddelenfonds, doch in de eerste plaats tot een versnelling van het herstel en vernieuwing en verbetering van het productieapparaat in de ruimste zin van het woord. Daaruit volgt een op het eerste gezicht merkwaardige conclusie, nl. de ongewenstheid om bij een verhoging van de productiviteit te streven naar een evenredige verhoging van het reële inkomen, hetzij door een daling van de prijzen, hetzij door een verhoging van het inkomen, tenzij waarborgen aanwezig zijn, dat een deel van dit vermeerderde nominale inkomen of het door prijsdaling vrijkomend inkomen wordt gereserveerd voor investerings- of hersteldoeleinden.

Bij een andere gelegenheid wees ik er reeds op dat men de relatie tussen inkomens, in het bijzonder lonen en prijzen op tweeërlei wijzen kan zien. Men kan in het loon zien een kostenfactor en concluderen dat loonsverhoging met zich meebrengt kostenverhoging en daardoor de tendenz tot prijsverhoging, ofwel men kan het loon zien als een inkomen dat koopkracht verschaft, met als gevolg dat een verhoging van de lonen met zich meebrengt een verhoging van de koopkracht en via die verhoging van de koopkracht een verhoging van de prijs. Afhankelijk van de vraag of men het zwaartepunt legt op het eerste of tweede aspect zal het standpunt in het huidige acute loonvraagstuk verschillen.

Men kan als norm voor de loonvorming aannemen een dusdanig niveau als door de betreffende bedrijfstak kan worden gedragen zonder in de daar geproduceerde artikelen een prijsstijging noodzakelijk te maken. Men kan dus de loonhoogte afhankelijk maken van de rentabiliteit van de betreffende bedrijfstak, een standpunt dat vroeger vrij algemeen werd aangenomen, al werd het bij een verminderde rentabiliteit het sterkst naar voren gebracht door de ondernemer en bij een verhoogde rentabiliteit door de arbeiders en andere loon- en inkomentrekkers.

Indien men de huidige situatie in het Nederlands economisch leven bekijkt kan men vrij algemeen een hoge tot zeer hoge rentabiliteit constateren. Het is dan ook begrijpelijk dat in die gevallen door de arbeiders, daarbij soms gesteund door de ondernemers, op loonsverhoging wordt aangedrongen, waarbij beide

dikwijls afstuiten op een afwijzende beslissing van het College van Rijksbemiddelaars, dat daarbij de richtlijnen volgt hen door de Nederlandse regering gegeven.

Indien men let op het tweede aspect van het loonvraagstuk, nl. de koopkrachtverstrekking, wordt dit standpunt wat begrijpelijker. Een loonsverhoging, ook al zou die niet leiden tot een verhoging van de prijs in de betreffende branche, wordt verworpen op grond van het feit dat zich daardoor een tendenz in het leven zou roepen de prijzen van de andere goederen via de vergrote koopkracht te verhogen en omdat daardoor een wanverhouding zou worden veroorzaakt tussen het ter beschikking gestelde nominale inkomen en het bevredigingsmiddelenfonds.

Toch zijn tegen deze redenering wel enige bedenkingen aan te voeren. In de eerste plaats is een gevolg van een dusdanige loonpolitiek dat de winsten in de onderneming daardoor worden vergroot en daardoor het inkomen van de winstgerechtigden in de onderneming, inclusief de Staat. Indien dit inkomen voor consumptieve doeleinden zou worden besteed zou het effect op de prijzen soortgelijk hoewel niet geheel en al identiek zijn aan die welke het gevolg zou zijn van een loonsverhoging. Nu is het een bekend feit dat in het algemeen van de hogere inkomens een groter deel wordt bespaard dan van de lagere inkomens en dat een groot deel van de in de onderneming gevormde winst niet wordt uitgekeerd, doch voor interne financiering wordt gebruikt. Voor het deel dat de Staat voor zich opeist, en dat is dikwijls een zeer belangrijk deel, kan dit laatste niet worden getuigd, voorzover de geinde bedragen althans niet worden gebruikt voor financiering van het herstel en overheidsinvestaties.

De oorzaak van het verschil in de werking van een vergroting van het ondernemers en ondernemingsinkomen in plaats van die der lonen is dus gelegen in het feit dat van het eerste een groter deel wordt bespaard en gebruikt wordt voor investeringen. Indien waarborgen zouden kunnen worden geschapen, dat ook het vermeerderde loon zou worden bespaard en daardoor zou worden gebruikt voor herstel-, vernieuwings en uitbouwfinanciering, zou uit een prijzenoogpunt tegen op grote rentabiliteit gebaseerde loonsverhogingen geen bezwaar behoeven te bestaan. Ten dele geschiedt zulks reeds doordat vele ondernemers een belangrijk deel van de gemaakte winsten zijn gaan gebruiken tot dekking van verhoogde pensioenrechten van het personeel en met name ook ter betaling van de daaruit voortvloeiende z.g. backservice. Het is voor een deel jammer dat de employé zich niet steeds de kapitaalwaarde van een dergelijk pensioenrecht realiseert. In feite heeft hier inderdaad ten behoeve van de employé besparing plaats welke via pensioenfondsen en levensverzekeringmaatschappijen worden aangewend ter financiering van

herstel en vernieuwing voor zover althans de staat het niet voor andere doeleinden accapareert.

De vraag moge worden gesteld of ook niet op andere wijze bij hogere rentabiliteit van de onderneming vergoedingen aan het personeel in de vorm van spaar-te-goeden zouden kunnen worden verstrekt. Daardoor zou tevens worden bevorderd de kapitaalvorming door de minder gesitueerden, een in Quadragesimo Anno met zoveel nadruk bepleit doel. Ook zou daardoor misschien in het kader van de woningbouwfinanciering de eigendom van het zelfbewoonde huis kunnen worden bevorderd.